

УДК 332.14

ФОРМУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ НА ОСНОВІ СИНЕРГЕТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ

Т.В. Бондар, асп.

Сумський державний університет

У статті запропоновано визначення збалансованого розвитку території, виділено передумови використання синергетичної концепції в управлінні розвитком території, а також представлені інструменти збалансованого розвитку регіону.

На регіональному рівні деталізуються стратегічні цілі економічної політики держави та безпосередньо створюються умови розвитку підприємств, галузей, інфраструктури. Регіон є місцем концентрації певних природних ресурсів та умов, а також перехідною ланкою між функціонуванням економічної системи на макроекономічному та мікроекономічному рівнях. Тому на регіональному рівні державна економічна політика має набувати конкретно-цільового характеру, маючи при цьому стратегічне спрямування. Сьогоднішні умови та несприятливі прогнози розвитку вимагають компромісних рішень у процесі розробки стратегії розвитку регіону, що, у свою чергу, вимагає формування та чіткої систематизації критеріїв збалансованості розвитку. Тому цілком можна стверджувати, що подальший розвиток господарства та нормальні умови життєдіяльності населення залежатимуть від ефективності дії механізму балансування елементів та факторів розвитку.

Виходячи із актуальності та нагальності вирішення проблеми збалансованості розвитку регіону, метою дослідження є формування інструментів забезпечення збалансованого розвитку регіону у довгостроковому періоді на основі використання синергетичного підходу. Об'єктом дослідження виступає наявний потенціал території та умови його нарощення. Предметом дослідження є способи оптимізації потенціалу регіону у якісному і кількісному відношеннях та максимізації ймовірності досягнення відповідності параметрів розвитку регіональної системи критеріям збалансованого розвитку у конкретний момент часу у довгостроковому періоді розвитку регіону.

На думку авторів [3], ідея сталого розвитку є, в певній мірі, утопічною, адже досягнення постійної збалансованості інтересів у процесі розвитку є можливим при соціально-економічному передбаченні, що не може претендувати на точність у сучасних умовах невизначеності та нестабільності.

У джерелі [1] збалансований розвиток регіону розглядається як такий розвиток, коли економічний ріст, виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства спрямовані на досягнення економічної безпеки.

Автори [2] вважають, що збалансований розвиток регіонів полягає в ефективному використанні та накопиченні існуючого економічного потенціалу території та формуванні визначених пропорцій системи господарювання.

Збалансований розвиток регіону ми розглядаємо з точки зору динаміки просторових зв'язків системи територіального розвитку у часі на основі нормативного підходу. Виходячи з цього, умовами збалансованості розвитку є оптимальна з точки зору еколого-економічної безпеки регіону комбінація елементів та факторів розвитку територіальної системи у кожен момент часу у відповідності із вимогами зовнішнього середовища. Комбінація факторів розвитку визначає базову величину економічного потенціалу території. Раціональність вибору факторів розвитку у часі є основою побудови адаптаційного механізму збалансованого розвитку регіону у довгостроковому періоді. Виходячи із цих міркувань, збалансований розвиток регіону – це якісно нові зміни структури економічного потенціалу територіальної системи у часі, які відображаються на траєкторії розвитку регіону та які збільшують чи хоча б залишають на сталому рівні величину економічного потенціалу регіону.

Територіальну систему розвитку регіону необхідно розглядати з позицій синергетики, так як економічна система регіону є складною стохастичною системою, економічний потенціал якої та можливості розвитку у повній мірі не визначені. При цьому виникає ще одна важлива проблема – однозначна ідентифікація та систематизація елементів економічного потенціалу територіальної системи. Конкретизуючи необхідність використання синергетичного підходу до забезпечення збалансованого розвитку території, виділимо передумови застосування положень синергетичної концепції у цьому ракурсі:

1 Складна структура економічної системи території, яка складається з численних елементів різної природи та зв'язків між ними. Складність територіальної системи доповнюється потенційно можливими альтернативними зв'язками між елементами структури системи територіального розвитку.

2 Наявність інноваційних резервів розвитку у структурі економічного потенціалу території. Потенціал регіону містить латентні елементи потенціалу, який доповнюється потенціалом альтернативних варіацій зв'язків між елементами структури економічної системи території.

3 Невизначеність та нестабільність умов соціально-економічного розвитку у довгостроковій перспективі.

4 Відсутність передумов механізму адаптації внутрішньої структурної організації регіональної економічної системи до умов розвитку на різних ступенях ієрархії макроекономічної системи.

Виходячи із синергетичної методології розвитку, основними інструментами забезпечення збалансованого розвитку регіону, на нашу думку, є такі:

1 Науково-методичні інструменти, які є основою побудови раціональної системи управління. До таких інструментів можна віднести, насамперед, такі: стратегічна карта альтернатив структурної організації з використанням часової шкали; системна оцінка потенціалу розвитку економічної системи регіону у статичній та у динамічній на основі кумулятивного підсумку; типологія та якісне прогнозування факторів зовнішнього середовища; методика ідентифікації напрямів адаптації на основі вибору варіантів структурної модифікації територіальної економічної системи.

2 Системні інструменти, які мають довгостроковий характер. Об'єктом впливу таких інструментів є системоутворюючі елементи територіального розвитку. Особливістю дії системних інструментів є довгостроковий і кумулятивний результат їх впливу. До них можна віднести, насамперед, такий інструмент, як перепроєктування внутрішніх процесів підприємства на основі врахування матеріальної, інформаційної та енергетичної складових територіальної системи розвитку.

3 Організаційні інструменти, які мають короткостроковий характер. Об'єктом дослідження є ідентифіковані окремі елементи потенціалу та структури функціонування регіональної економічної системи, а також зв'язки між ними. Ці інструменти використовуються з метою реструктуризації економічних систем. До них можна віднести, насамперед, такий інструмент, як визначення синергетичного ефекту на основі варіації просторових зв'язків у структурі економічної системи регіону.

Таким чином, на нашу думку, для забезпечення збалансованого розвитку регіону доцільно використовувати нові науково-методичні, системні та організаційні інструменти у короткостроковому та довгостроковому періодах, які ґрунтуються на використанні синергетичної методології розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Заблодська В. Збалансований розвиток регіону як передумова його економічної безпеки [Електронний ресурс] / В. Заблодська. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/.../soc.../Zabolocka.pdf

2 Заблодська І. В. Маркетинговий підхід до збалансованого розвитку регіону [Електронний ресурс] / [І.В. Заблодська, Н.І. Горячих, Г.М. Маслова та ін.]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc...2/23.pdf

3 Реутов В. Є. Закономірності і парадигми регіонального розвитку [Електронний ресурс] / В.Є Реутов // Ефективна економіка. – Дніпропетровський державний аграрний університет. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=319>

Матеріали надійшли 02 листопада 2012 р.